

نخستین شهید محراب و 350 سال میراث داری امامت جماعت مسجد مقبره

دهم آبان مصادف با سالروز شهادت آیت الله محمدعلی قاضی طباطبائی(ره)، اولین شهید محراب تاریخ جمهوری اسلامی ایران است؛ شهیدی از سلاله پاک سادات طباطبایی تبریز که قدمت 350 ساله امامت جماعت مسجد مقبره، گواهی زنده از اصالت و مقبولیت این خاندان عالی مقام در آذربایجان است.

دهم آبان مصادف با سالروز شهادت آیت الله محمدعلی قاضی طباطبائی(ره)، اولین شهید محراب تاریخ جمهوری اسلامی ایران است؛ شهیدی از سلاله پاک سادات طباطبایی تبریز که قدمت 350 ساله امامت جماعت مسجد مقبره، گواهی زنده از اصالت و مقبولیت این خاندان عالی مقام در آذربایجان است.

در تبیین جایگاه بی بدیل شهید قاضی طباطبایی در پیروزی انقلاب اسلامی و تحولات خطه آذربایجان همین بس که وی در میان مردم انقلابی به 'خمینی آذربایجان' معروف بود.

از آن شهید بزرگوار و افتخار مردم آذربایجان و تبریز چهار فرزند پسر و یک دختر به یادگار مانده است که سه فرزند پسر ایشان دعوت حق را لبیک گفته اند.

هم اکنون حجت الاسلام محمدتقی قاضی طباطبایی تنها یادگار ذکور نخستین شهید محراب، به عنوان میراث دار این خاندان جلیله، مرام اجداد خود را تداوم بخشیده و امامت جماعت مسجد مقبره را بر عهده دارد.

آنچه در زیر می آید، خلاصه مصاحبه ایرنا با حجت الاسلام محمد تقی قاضی طباطبایی، تنها فرزند معمم نخستین شهید محراب، درباره پدر بزرگوارشان است.

حجت الاسلام محمدتقی قاضی طباطبایی چهره بسیار آرامی دارد و از احترام ویژه ای در میان مردم برخوردار است. مسجد مقبره به عنوان یکی از مساجد مهم و بزرگ بازار تاریخی و مسقف تبریز، مامن و خاستگاه حرکت های انقلابی دهه های 1340 و 1350 شمسی بوده است.

امامت جماعت آیت الله شهید قاضی در این مسجد تاریخی از عوامل تاثیرگذار در مبارزات مردم آذربایجان و تبریز علیه رژیم ستم شاهی بود، به گونه ای که هسته ای اولیه بسیج توده های مردمی به رهبری آیت الله شهید قاضی از این مسجد رشد و نمو پیدا کرد.

نگاهی به تاریخ این مسجد و حضور خاندان قاضی طباطبایی در آن نشان می دهد که جایگاه و پایگاه اجتماعی و مذهبی بالای این خاندان به بیش از 350 سال قبل باز می گردد.

حضور شخصیت هایی همچون آیت الله میرزا سیدمحمد قاضی طباطبایی، فقیه و مجتهد کبیر متوفی به سال یکهزار و 176 هجری قمری، آیت الله العظمی میرزا محسن قاضی طباطبایی، معروف به سید الفقها و المجتهدین متوفی به سال 1306 هجری قمری و آیت الله العظمی میرزا سید عبدالجبار قاضی طباطبایی، مجتهد کبیر آن دوران متوفی به سال 1257 هجری قمری همگی گویای چنین جایگاهی است.

آیت الله محمدعلی قاضی طباطبایی به عنوان میراث دار چنین جایگاه و منزلت دینی، مذهبی و اجتماعی، به سال 1333 هجری قمری برابر با 1293 هجری شمسی در شهر تبریز دیده به جهان گشود.

پدرش، حاج میرزا باقر که مرقدش در مقبره 'عظیمی' های شهر قم است و عمویش میرزا اسدالله قاضی طباطبایی که از علمای بنام و مقبول العامه تبریز بودند، کار تعلیم و تربیت دینی آیت الله شهید قاضی را بر عهده گرفتند و آن شهید بزرگوار تحصیلات مقدماتی علوم دینی را در مدرسه 'طالبیه' تبریز نزد آن دو فرا گرفت.

شهید آیت الله قاضی طباطبایی در سن 24 سالگی در بحبوحه مبارزات مردم تبریز علیه استبداد رضاشاهی به سال های 1317 و 1318 شمسی به همراه پدرش به تهران تبعید شد.

آن فقید بزرگوار پس از چند ماه توقف در تهران و ری بار دیگر به تبریز مراجعت و دو سال بعد برای تحصیل در حوزه علمیه قم به این شهر عزیمت کرد و از محضر آیات عظام مرحوم 'آیت الله سیدمحمد خوانساری'، مرحوم 'آیت الله سیدمحمد حجت کوه کمره ای'، مرحوم 'آیت الله صدر'، مرحوم 'آیت الله بروجردی' و مرحوم 'آیت الله گلپایگانی' کسب فیض کرد.

آیت الله شهید قاضی پس از 12 سال حضور در شهر قم، به نجف مشرف شد و نزد علمای برجسته ای همچون مرحوم 'آیت الله حکیم عبدالحسین رشتی'، 'میرزا باقر زنجان' و 'بجنوردی' به کسب علوم دینی پرداخت.

وی به سال 1341 شمسی با شروع نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) به علت فعالیت علیه رژیم، توسط ماموران ساواک دستگیر و به زندان قزل قلعه منتقل و سپس به شهرهای بافت، کرمان و در نهایت زنجان و پس از آن به عراق تبعید شد.

آیت الله قاضی پس از یک سال در 1342 شمسی از عراق به تبریز بازگشت و همچون اجداد خود امامت جماعت مسجد مقبره را بر عهده گرفت و به هدایت مردم و روشنگری و تبلیغ اسلام پرداخت و این رسالت عظیم را تا پیروزی انقلاب اسلامی ادامه داد.

وی که به دلیل جایگاه رفیع اش در میان آحاد مردم به خمینی آذربایجان مشهور شده بود، در سال های پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز به عنوان محور فعالیت های انقلابی تبدیل شد و به دلیل شخصیت ممتاز، بی حاشیه، مدبرانه و اتخاذ مواضع حکیمانه در مواجهه با حوادث مختلف سیاسی و اجتماعی، بیت ایشان محل مراجعه خیل عظیم دوستداران اسلام و انقلاب و علما بود.

تاکید بر ' وحدت و انسجام ' نیروهای انقلابی یکی از ویژگی های بسیار مهم و مرام اصلی آیت الله شهید قاضی طباطبایی بود. وی، یکی از عالمان روشن بین و ژرف نگری بود که همیشه بر وحدت اسلامی تاکید داشت و در فرصت های مناسب با رفتار مدبرانه در جهت تحقق بخشیدن هر چه بیشتر وحدت بین مسلمانان جهان می کوشید.

به گزارش ایرنا، یکی از نزدیکان شهید قاضی خاطره ای از ایشان نقل کرده و می گوید: در سال های قبل از انقلاب در عراق هنگام غروب برای ادای نماز مغرب توقف کردیم، وضو گرفتیم و در صحن خانه وسیعی حصیر اندخته خواستیم مشغول نماز شویم. دیدیم عده ای از جوانان اهل تسنن آمدند و در چند قدمی ایستادند، فهمیدیم که می خواهند بدانند که چگونه سجده خواهیم کرد! آیت الله قاضی در موقع سجده پیشانی را بر بالای حصیر گذاشت و سایر رفقا نیز اغلب از وی تبعیت کردند.

بعد از فراغت از نماز چند نفر از آنها جلو آمده از حقیقت سجده بر تربت کربلا که بعضی از همراهان نماز گذاشته بودند، سؤال کردند، آیت الله قاضی واقع امر را به آنها بیان کرد، بسیار قانع شده و امتنان بجا آوردند و اظهار نمودند که به ما به گونه دیگر تلقین کرده اند.

شهید محراب آیت الله قاضی به لحاظ تالیفات و نویسندگی نیز از جمله مولفان پرکاری بود که در طول عمر بابرکت اش با تلاش گسترده و نیتی خالصانه توانست تحقیقات ارزنده ای را با بیانی رسا، قلمی شیوا و نثری استوار به جهان تشیع و فرهنگ اسلامی عرضه بدارد.

ره آورد فکری شهید قاضی که به صورت نوشته به یادگار مانده است، عبارتند از:

1. الاجتهاد والتقليد (عربی - خطی)
2. الفوائد (فقهی - تاریخی)
3. خاندان عبدالوهاب (فارسی - خطی)
4. کتاب فی علم الکلام (عربی - خطی)
5. فصل الخطاب فی تحقیق اهل الکتاب (عربی - خطی)
6. السعادت فی الاهتمام علی الزیارت (عربی - خطی)
7. اجوبه الشبهات الواهیه (فارسی - خطی)
8. رسالت فی اثبات وجود الامام علیه السلام فی کل زمان (عربی - خطی)، که اخیراً ترجمه فارسی آن در تبریز منتشر شد.
9. سفرنامه بافت (بافت کرمان)، (فارسی - خطی)
10. المباحث الاصولیه (عربی - خطی)
11. حاشیه بر کتاب رسائل شیخ انصاری
12. حاشیه بر کتاب مکاسب شیخ انصاری
13. حاشیه بر کفایه الاصول آخوند خراسانی
14. تقریرات اصول آیت الله حجت کوه کمری
15. تاریخ قضا در اسلام
16. صدقات امیرالمؤمنین و صدیقه طاهره علیهما السلام
17. حدیقه الصالحین
18. رساله در دلالت آیه تطهیر بر اهل بیت علیهم السلام
19. رساله در اوقات نماز
20. رساله در مباحله
21. رساله فی مسأله الترتب
22. رساله در نماز جمعه
23. تعلیقات بر کتاب الفردوس الاعلی تألیف علامه شیخ محمدحسین کاشف الغطاء (عربی - چاپی)
24. تحقیق درباره روز اربعین حضرت سیدالشهداء علیه السلام (فارسی - چاپی)
25. تعلیقات بر کتاب انوار نعمانیه (عربی - چاپی)
26. مقدمه و تعلیقه بر تفسیر جوامع الجامع طبرسی (عربی - چاپی)
27. تعلیقات بر کتاب اسلام صراط مستقیم (فارسی - چاپی)
28. تعلیقات بر کتاب کنز العرفان (عربی - خطی)
29. مقدمه بر کتاب صحائف الابرار کاشف الغطاء (عربی - چاپی)
30. آثار تاریخی آیت الله العظمی حکیم (فارسی - چاپی)
31. مقدمه بر تنقیح الاصولاً قاضی رضا متوفی 1337 شمسی
32. مقدمه بر کتاب مرآت الصلوه

33. پیشگفتار بر علم امام علامه طباطبائی

34. مقدمه بر کتاب معجزه و شرایط آن

35. مقدمه بر کتاب جنه المأوی (عربی - چاپی)

36. پاورقی بر تعلیقات بر کتاب اللوامع الالهیه فی المباحث الکلامیه (عربی - چاپی)

37. مقدمه بر انیس الموحدين نراقی (فارسی - چاپی)

38. تحقیق در ارث زن از دارائی شوهر (فارسی - چاپی)

39. علم امام علیه السلام (فارسی - چاپی)

40. مقدمه بر العقائد والوثنیّه فی الدیانه النصرانیه (عربی - چاپی)

41. ترجمه مسائل قندهاریه (از عربی به فارسی)

42. مقدمه بر تاریخ ابن ابی الثلج بلخی (عربی - خطی)

43. مقالات متعدد چاپ شده در مجلات عربی چاپ صیدا (لبنان)

شهید قاضی طباطبائی به عنوان نخستین شهید محراب تاریخ انقلاب اسلامی دهم آبان 1358 شمسی، مصادف با عید قربان پس از اقامه نماز مغرب و عشاء در مسجد شعبان تبریز و هنگام مراجعت به منزل توسط منافقین کوردل مورد اصابت گلوله قرار گرفت و به فیض شهادت نائل شد.

گزارش از: سیدیحیی مرتضائی